BADIIY FILMLAR VA OMMAVIY MADANIYAT

Tillayev Bobomurod Abduvahobovich

Namangan davlat pedagogika instituti

katta-o'qituvchisi.Tel:93-925-94-49

Namangan davlat pedagogika instituti Pedagogika ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi

Xurramova Feruza Muxiddin qizi

tuychixurramov2@gmail.com

Anotatsiya: Mazkur maqolada badiiy filmlarning ommaviy madaniyatga ta'siri tahlil qilinadi. Kino san'ati jamiyatga qanday ta'sir ko'rsatishi, ommaviy madaniyat orqali kinematografiyaning rivojlanishi va uning ijtimoiy xulq-atvorga ta'siri haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, badiiy filmlar orqali madaniy stereotiplarning shakllanishi va ularning ijtimoiy ongga ta'siri yoritiladi.

Kalit so'zlar: badiiy filmlar, ommaviy madaniyat, kino san'ati, ijtimoiy stereotiplar, kinematografiya, madaniy ta'sir.

Художественные фильмы и популярная культура

Аннотация: В статье анализируется влияние художественных фильмов на массовую культуру. В нем обсуждается, как кино влияет на общество, развитие кинематографа через массовую культуру и его влияние на социальное поведение. Художественные фильмы также освещают формирование культурных стереотипов и их влияние на общественное сознание.

Ключевые слова: художественные фильмы, массовая культура, кино, социальные стереотипы, кинематография, культурное влияние.

Feature films and popular culture

Abstract: This article analyzes the impact of feature films on popular culture. It discusses how cinema affects society, the development of cinematography through popular culture and its impact on social behavior. It also discusses the formation of cultural stereotypes through feature films and their impact on social consciousness.

Keywords: feature films, popular culture, cinematography, social stereotypes, cinematography, cultural impact.

Badiiy filmlar zamonaviy ommaviy madaniyatning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Kino san’ati insoniyat tarixining muayyan bosqichlarida axborot yetkazish, madaniy qadriyatlarni shakllantirish va ommaviy madaniyatni rivojlantirishda muhim o‘rin tutib kelgan. Bugungi kunda filmlar orqali turli ijtimoiy, siyosiy va madaniy jarayonlarni aks ettirish, targ‘ibot ishlarini olib borish va ma’rifiy ta’sir o‘tkazish mumkin. Ayniqsa, globalizatsiya sharoitida kino san’ati madaniy aloqalarni mustahkamlashda ham muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Badiiy filmlar va ommaviy madaniyat o‘zaro bog‘liqligi

Ommaviy madaniyat va badiiy filmlar o‘zaro chambarchas bog‘liq bo‘lib, biri ikkinchisini shakllantiradi va rivojlantiradi. Zamonaviy filmlar ko‘pincha keng ommaga mo‘ljallangan bo‘lib, ular orqali turli millatlarning madaniyati, urf-odatlari va hayot tarzi namoyish etiladi. Shu bilan birga, kinofilmlar inson ongiga bevosita ta’sir qilib, stereotiplarning shakllanishiga sabab bo‘lishi ham mumkin.

Badiiy filmlarning ijtimoiy va madaniy ta’siri

Badiiy filmlar jamiyatga har xil yo‘llar bilan ta’sir ko‘rsatadi. Ularda tasvirlangan qahramonlar, ularning fe’l-atvori va hayotiy qarashlari yosh avlodga ta’sir qiladi. Shuningdek, kino ommaviy madaniyat mahsuli sifatida ko‘plab odamlarning didi, xulq-atvori va hatto kiyinish uslubini ham belgilab berishi mumkin. Ayrim filmlar esa muayyan davrning ijtimoiy-siyosiy jarayonlarini aks ettiruvchi vosita sifatida qaraladi.

Distribyutsiya kategoriyasiga ko‘ra, filmlar ma’lum bir janrga tegishli bo‘lishi mumkin. Biroq, barcha kinokartinalar doimiy ravishda aniq janr modeliga mos ravishda ishlab chiqarilmaydi yoki tomoshabinlar tomonidan shu janr doirasida tanlanmaydi.

Janr tushunchasi tavsiflovchi mezon sifatida ko‘rib chiqilganda, odatda filmning distribyutsiyasi va klassifikatsiyasi jarayonida ahamiyat kasb etadi. Aynan shu nuqtada film janri haqida fikr yuritiladi. Ishlab chiqarish va iste’molchilar nuqtai nazaridan qaralganda esa, janr tushunchasi ko‘pincha “janr filmi” atamasi bilan almashtiriladi. Shu sababli, filmning janrga mansubligi tomoshabin e’tiborini jalb qiluvchi omillardan biri sifatida namoyon bo‘ladi.

Endigina shakllanayotgan yoki rivojlanish bosqichida bo‘lgan kino sanoatlarida janrlarning rivojlanish darajasi past bo‘lishi kuzatiladi. Biroq yetuk kino industriyalari, masalan, AQSH, Fransiya, Germaniya, Yaponiya hamda Xitoy va Hindiston kabi milliy yoki mintaqaviy tomoshabinlar uchun film ishlab chiqaruvchi davlatlarda janr filmlarining rivojlanishi ancha yuqori. Janr tushunchasi milliy kino industriyalari rivojini tushunishda muhim ahamiyat kasb etsa-da, 1930-yillardan boshlab Gollivud studiyalari janr kinosi ishlab chiqarishda global ustunlikka erishdi.[1]

Yarim asrdan ortiq vaqt davomida AQSH kino industriyasi tomoshabinlar ongida bir necha barqaror janrlarni shakllantirishga muvaffaq bo‘ldi. Biroq boshqa davlatlarning kinoijodkorlari tomonidan yaratilgan janr filmlari nisbatan kam sonni tashkil etib, ular keng e’tirofga erisha olmadi va ko‘pincha AQSH janr kinolarining ta’siri ostida qoldi.

Janrga mavzuga asoslangan yondashuv syujet motivlari, kompozitsiya o‘xshashligi, voqeani bayon etish uslubi va tomoshabin qabul qilishidagi shartlilik kabi omillar orqali belgilanishi mumkin. Bu jihatlar asosida janr filmlarining shakllanishi va rivojlanishi kuzatiladi.

Ommaviy madaniyat eng mujassam shaklda badiiy madaniyatda, shuningdek, dam olish, kommunikatsiya, boshqaruv va iqtisodiyot sohalarida namoyon bo‘ladi. “Ommaviy madaniyat” tushunchasi ilk bor 1941 yilda nemis olimi M. Xorkxaymer va 1944 yilda amerikalik tadqiqotchi D. Makdonald tomonidan ilmiy muomalaga kiritilgan. Ushbu atama ikki qarama-qarshi ma’noga ega: bir tomondan, ommaviy madaniyat “hamma uchun mo‘ljallangan madaniyat” bo‘lsa, ikkinchi tomondan, u “to‘liq shakllangan madaniyat emas” sifatida talqin qilinadi.[2] Ommaviy madaniyat ta’rifida umumiy qabul qilingan ma’naviy qadriyatlarning mavjudligi, ularni keng omma tomonidan o‘zlashtirish imkoniyati va shu jarayonning maxsus tayyorgarlik yoki rivojlangan estetik didni talab qilmasligi alohida ta’kidlanadi.

Omma – bu ommaviy to‘plam, ya’ni olomon. Miqdoriy va vizual jihatdan olomon shunchaki yig‘indi bo‘lsa, sotsiologik nuqtai nazardan u ommaviy tuzilma hisoblanadi. Ommaviylik o‘rtacha insonlar guruhidan iborat bo‘lib, jamiyat har doim ozchilik va ommaviy qatlamning dinamik uyg‘unligidan tashkil topgan. Ozchilik – alohida ajralib turuvchi shaxslarning jamlanmasi bo‘lsa, omma – hech qanday individuallik belgilari bilan farqlanmaydigan qatlamdir. Ortega y Gasset ommaviy madaniyatning tarixiy jarayonda oldinga chiqish sababini madaniyat sifatining pasayishi bilan bog‘laydi. Uning fikricha, bunday madaniyat vakillari “boshqalardan ajralib turmasligi va umumiy andozani takrorlashi” bilan tavsiflanadi.

Ommaviy madaniyat va elita madaniyati zamonaviy jamiyatda mavjud bo‘lgan ikki asosiy madaniy shakl hisoblanadi. Ular madaniyatning yaratilishi, tarqalishi va ijtimoiy hayotdagi o‘rni bilan bog‘liq jihatlari bilan farqlanadi. Elita madaniyati ommaviy madaniyatdan oldin shakllangan bo‘lsa-da, zamonaviy jamiyatda ular birga mavjud bo‘lib, murakkab o‘zaro ta’sir jarayonida rivojlanadi.

Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda ommaviy madaniyat turlicha talqin qilinadi. Ayrim manbalarda u XX asrda ommaviy kommunikatsiya va reproduktiv texnologiyalar (ommaviy matbuot, kitob nashrlari, audio va video yozuvlar, radio va televideniye, kserografiya, teleks va telefaks, sun'iy yo'ldosh aloqasi, kompyuter texnologiyalari) rivojlanishi bilan bog'liq madaniy fenomen sifatida izohlanadi. Ushbu madaniyat ilmiy-texnika inqilobi yutuqlari tufayli yuzaga kelgan va global axborot almashinuvi jarayonlarini tezlashtirgan.[3]

Boshqa ta'riflarda esa ommaviy madaniyat sanoat va postindustrial jamiyatning ijtimoiy tuzilishidagi o'zgarishlar bilan bog'liq ekani ta'kidlanadi. Bunday yondashuvga ko'ra, u ishlab chiqarishning yangi shakllari va radioeshittirish madaniyatining zamonaviy mexanizmlarining rivojlanishi natijasida yuzaga kelgan. Ushbu ikkinchi qarash ommaviy madaniyatning mohiyatini yanada kengroq yoritadi, chunki u nafaqat texnik va texnologik omillarni, balki jamiyat madaniyatining ijtimoiy-tarixiy o'zgarishlarini ham qamrab oladi.

Ommaviy madaniyat – bu har kuni katta hajmda ishlab chiqariladigan va ommaviy iste'molga mo'ljallangan madaniy mahsulotlar majmuasidir. U XX asr madaniy hodisalarining muhim tarkibiy qismi bo'lib, zamonaviy sanoat jamiyatida madaniy qadriyatlarni shakllantirish va tarqatishning o'ziga xos xususiyatlarini ifodalaydi. Boshqacha aytganda, u ommaviy axborot vositalari va turli kommunikatsiya kanallari orqali ishlab chiqariladigan va tarqatiladigan madaniy mahsulotlar tizimidir.[4]

Badiiy filmlar ommaviy madaniyatning muhim qismi bo'lib, ular insonlar dunyoqarashini shakllantirish, ijtimoiy ongga ta'sir ko'rsatish va madaniy qadriyatlarni ommalashtirishda katta rol o'ynaydi. Shu bilan birga, kinoning ta'siri ijobiy yoki salbiy bo'lishi mumkin. Shuning uchun kino mahsulotlarini tanlash va ularni tahlil qilish madaniyat va san'at sohasida muhim masala hisoblanadi.

Adabiyotlar

1. Baudrillard, J. (1981). *Simulacra and Simulation*. University of Michigan Press.
2. McQuail, D. (2010). *Mass Communication Theory*. SAGE Publications.

3. Storey, J. (2018). *Cultural Theory and Popular Culture: An Introduction*. Routledge.
4. Kellner, D. (1995). *Media Culture: Cultural Studies, Identity and Politics Between the Modern and the Postmodern*. Routledge.
5. Eco, U. (1984). *The Role of the Reader: Explorations in the Semiotics of Texts*. Indiana University Press.